

PRAWO KONSTYTUCYJNE

z pytaniami i odpowiedziami

Mirostaw Granat

SERIA AKADEMICKA

WYDANIE **11**

PRAWO KONSTYTUCYJNE

z pytaniami i odpowiedziami

Mirostaw Granat

SERIA AKADEMICKA

Zamów książkę w księgarni internetowej

proinfo.pl
księgarnia internetowa

WYDANIE

11

Stan prawny na 9 sierpnia 2022 r.

Wydawca
Agata Jędrasik

Redaktor prowadzący
Joanna Ołówek

Opracowanie redakcyjne
Aleksandra Naęcz-Zienkiewicz

Projekt okładek serii
Wojtek Janikowski, Przemek Dębowski

prawolubni

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przystępujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

Szanujemy prawo i własność
Więcej na www.legalnakultura.pl
Polska Izba Książki

© Copyright by Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2022

ISBN 978-83-8286-774-9
11. wydanie

Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o.
Dział Praw Autorskich
01-208 Warszawa, ul. Przykopywa 33
tel. 728 313 462
e-mail: PL-ksiazki@wolterskluwer.com

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	9
---------------------	---

Od Autora	13
-----------------	----

CZĘŚĆ I CZĘŚĆ OGÓLNA PRAWA KONSTITUCYJNEGO

Rozdział 1

Pojęcie i przedmiot prawa konstytucyjnego	17
1. Prawo konstytucyjne jako gałąź prawa	17
2. Prawo konstytucyjne jako nauka prawa	23

Rozdział 2

Podstawy konstytucji	25
1. Geneza	25
2. Funkcje	28
3. Konstytucjonalizm	31

Rozdział 3

Konstytucja jako akt prawny	41
1. Pojęcie	41
2. Forma	44
3. Treść	54
4. Nadrzędność	56

Rozdział 4

Obowiązki i stosowanie konstytucji	63
1. Obowiązki	63
2. Stosowanie	64
3. Wykładnia	75
4. Kontrola konstytucyjności prawa	80

Rozdział 5

Konstytucyjne zasady prawa	93
1. Pojęcie zasad	93
2. Struktura zasad	97

3. Kolidzja zasad	100
4. Wartości konstytucyjne	102

Rozdział 6

Analiza konstytucyjnych zasad prawa	105
1. Republikańska forma państwa	105
2. Dobro wspólne	106
3. Demokratyczne państwo prawne	108
4. Suwerenność narodu	110
5. Reprezentacja polityczna	124
6. Podział i równowaga władzy	128
7. Pomocniczość	133
8. System parlamentarny	135

Rozdział 7

Podstawy praw człowieka	139
1. Koncepcje praw człowieka i ich ewolucja	139
2. Systemy ponadnarodowe	145
3. System praw człowieka w Konstytucji RP	150
4. Obowiązki jednostki	182

Rozdział 8

Źródła prawa	185
1. Pojęcie źródeł prawa	185
2. Akty prawne powszechnie obowiązujące	194
3. Akty prawne wewnątrznie obowiązujące	220
4. Prawo zwyczajowe	224

CZĘŚĆ II

CZĘŚĆ SZCZEGÓŁOWA PRAWA KONSTYTUCYJNEGO

Rozdział 1

Prawo wyborcze	227
1. Pojęcie prawa wyborczego	227
2. Zasady prawa wyborczego	232
3. Organizacja i przebieg wyborów	253
4. Prawo wyborcze do organów samorządu terytorialnego	272

Rozdział 2

Referenda i obywatelska inicjatywa ustawodawcza	281
1. Główne formy demokracji bezpośredniej	281
2. Obywatelska inicjatywa ustawodawcza	294

Rozdział 3

Władza ustawodawcza. Parlament	299
1. Struktura parlamentu	300
2. Organy Sejmu i Senatu	305
3. Zasady funkcjonowania	313

4. Status prawny posłów i senatorów	323
5. Funkcje parlamentu	340

Rozdział 4

Władza wykonawcza. Prezydent RP	383
1. Pojęcie władzy wykonawczej	383
2. Kształtowanie się instytucji głowy państwa	385
3. Zasady wyboru Prezydenta RP	389
4. Pozycja Prezydenta RP	393
5. Kompetencje Prezydenta RP	400
6. Kontrasygnata i prerogatywy	403
7. Odpowiedzialność Prezydenta RP	415

Rozdział 5

Władza wykonawcza. Rada Ministrów i administracja rządowa	417
1. Kształtowanie się Rady Ministrów	417
2. Pozycja Rady Ministrów	419
3. Zasady ponoszenia odpowiedzialności przez Radę Ministrów i jej członków	424
4. Skład Rady Ministrów	427
5. Zadania i kompetencje Rady Ministrów	432
6. Administracja rządowa	433

Rozdział 6

Samorząd terytorialny	437
1. Podstawy konstytucyjne	437
2. Konstrukcja prawna jednostek samorządu terytorialnego	439
3. Zadania jednostek samorządu terytorialnego	442
4. Nadzór nad działalnością jednostek samorządu terytorialnego	445
5. Organy samorządu terytorialnego	446

Rozdział 7

Władza sądownicza. Wymiar sprawiedliwości	451
1. Pojęcie władzy sądowniczej	451
2. Pojęcie wymiaru sprawiedliwości	455
3. Konstytucyjne zasady ustroju i działania wymiaru sprawiedliwości	456
4. Ustrój sądów	469
5. Krajowa Rada Sądownictwa	478

Rozdział 8

Władza sądownicza. Trybunał Konstytucyjny	487
1. Kontrola konstytucyjności prawa w Polsce	487
2. Pozycja i skład Trybunału Konstytucyjnego	492
3. Funkcje Trybunału Konstytucyjnego	503
4. Procedura działania Trybunału Konstytucyjnego	516
5. Orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego	530

Rozdział 9

Władza sądownicza. Trybunał Stanu	541
1. Powstanie odpowiedzialności konstytucyjnej	541
2. Odpowiedzialność konstytucyjna w Polsce	544
3. Trybunał Stanu	555

Rozdział 10

Organy kontroli państwowej i ochrony prawa	561
1. Najwyższa Izba Kontroli	561
2. Rzecznik Praw Obywatelskich i Rzecznik Praw Dziecka	569
3. Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji	576

Rozdział 11

Finanse publiczne	581
1. Konstytucyjne podstawy finansów publicznych	581
2. Ustawa budżetowa	584
3. Narodowy Bank Polski	584

Rozdział 12

Stany nadzwyczajne	587
1. Pojęcie	587
2. Podstawy konstytucyjne	592
3. Rodzaje stanów nadzwyczajnych	595
4. Ograniczenia praw człowieka w stanach nadzwyczajnych	599

Wykaz literatury	601
-------------------------------	-----

OD AUTORA

Mówi się, że każda książka ma swoją historię i chyba nie inaczej jest w tym przypadku. Rozpoczynając więc nową dziesiątkę wydań podręcznika *Prawo konstytucyjne z pytaniami i odpowiedziami*, chcę przypomnieć tym, którzy z niego korzystają, a także sobie, po co go przygotowałem i komu ma on służyć.

Cel podręcznika nie zmienił się od pierwszego wydania. Moim zamiarem jest przedstawienie w zwięzły i w miarę przystępny sposób przepisów polskiego prawa konstytucyjnego, a zwłaszcza Konstytucji RP. Nie jest to natomiast miejsce rozwiązywania zawitych problemów teoretycznych lub polemik z profesorami. I tak wyjaśnienie zmian, jakie następują w tej gałęzi prawa, mimo że od lat się nim zajmuję, jest coraz trudniejsze. Prawo konstytucyjne przez lata wydawało się stałe i klarowne. W ostatnich latach jest ono naruszane i w związku z tym postrzegane jako „niepraktyczne”. Ale na przekór temu większe staje się jego znaczenie dla obywateli. Spory o konstytucję może nie znajdują się w centrum uwagi społecznej, ale ludzie zobaczyli, jakie znaczenie mają wolności i prawa obywateli, takie jak wolność zgromadzeń, oraz ich gwarancje, takie jak niezależne sądy i niezawisli sędziowie. Słowem – w ostatnich paru latach mogliśmy się przekonać, że prawo konstytucyjne ma wpływ na nasze życie.

Książką tą zwracam się do studentów, zwłaszcza z młodszych lat studiów, z wydziałów prawa i administracji, politologii i innych kierunków. Chciałbym im przekazać, że prawo konstytucyjne jest wciąż warte zainteresowania. Ma w sobie rodzaj zadatku do studiowania innych gałęzi prawa i ma wymiar praktyczny. Jego znajomość jest niezbędna do wykonywania zawodów prawniczych. Natomiast nurtuje mnie pytanie, czy młodzież urodzoną w XXI w., zanurzoną w cyfrowym świecie, może interesować doktryna tego prawa i jego historia, np. „cień rzucany przez Kelsena” albo okres komunistyczny w Polsce? Jakie one mają znaczenie dla wykładu tego prawa? Tym bardziej, że Konstytucja RP z 1997 r. została uchwalona wcześniej, niż adresaci tego podręcznika przybyli na uniwersytet. Wydaje się ponadto, że struktura normatywna, jaką jest prawo, nie ma swoich korzeni. Tak oczywiście nie jest. Prawo nie jest odseparowanym światem norm. Nie zrozumiemy prawa konstytucyjnego bez odwoływania się do tła omawianych regulacji. Chciałbym temu sprostać w podręczniku, wskazując na kontekst wielu urządzeń prawnych i ich wpływ na to prawo.

W tytule podręcznika zawarto zapis: „z pytaniami i odpowiedziami”. Jest to formuła, wbrew pozorom, niezwykle zobowiązująca autora. Próbuję jej sprostac poprzez rodzaj pytań wstępnych stawianych na początku poszczególnych partii materiału. Nie uwi-
doczniono ich w spisie treści, ale rozważania są prowadzone w taki sposób, że stanowią
odpowiedzi na te pytania. Dla przejrzystości wykładu, ale także z racji merytorycz-
nych, wyróżniłem w podręczniku część ogólną oraz część szczegółową prawa konsty-
tucyjnego. Mam nadzieję, że zmiany te ułatwią korzystanie z książki.

Część I

CZĘŚĆ OGÓLNA
PRAWA KONSTYTUCYJNEGO

Rozdział 1

POJĘCIE I PRZEDMIOT PRAWA KONSTYTUCYJNEGO

1. Prawo konstytucyjne jako gałąź prawa

Co to jest prawo konstytucyjne?

1.1. Wprowadzenie

Prawem konstytucyjnym nazywamy zespół norm prawnych, które regulują podstawy ustroju politycznego i gospodarczego państwa oraz prawa człowieka. Normy te są zawarte nie tylko w konstytucji, ale i w ustawach zwykłych, a nawet w innych aktach prawnych (np. w regulaminie parlamentu), pod warunkiem wszakże, iż dotyczą wskazanych wyżej materii. Jest to właściwe (szerokie) określenie prawa konstytucyjnego.

A. W przeszłości, na przełomie XIX i XX w., posługiwano się pojęciem prawa konstytucyjnego w wąskim znaczeniu – ograniczającym się tylko do samej konstytucji. Prawo konstytucyjne sprowadzało się więc do „prawa konstytucji”, wyróżnianego w związku ze szczególnym znaczeniem tego aktu prawnego. Na przykład „prawo konstytucji” funkcjonowało we Francji w okresie IV Republiki (1946–1958). Jeśli ktoś mówił wówczas we Francji o prawie konstytucyjnym, to miał na myśli przepisy o systemie organów państwowych zawarte w konstytucji z października 1946 r. Rozróżnianie „prawa konstytucji” i „prawa konstytucyjnego” nie było także obce nauce anglosaskiej. Jaka była przyczyna sporu o wąskie lub szerokie rozumienie prawa konstytucyjnego? Obecnie odpowiedź na to pytanie miałaby już tylko wymiar historyczny. Ale jeśli dzisiaj opowiedzielibyśmy się za wąskim rozumieniem prawa konstytucyjnego, oznaczałoby to, że podczas wykładu nie będziemy się zajmować np. ustawą o Sądzie Najwyższym, bo prawo konstytucyjne „nie obejmuje” tej tematyki. Przyjmujemy więc szerokie rozumienie prawa konstytucyjnego, dlatego że ustrój państwa i prawa człowieka są regulowane również przez inne przepisy niż konstytucja, np. zawarte w ustawach, uchwałach albo w prawie europejskim, i ich znaczenia nie można pominąć.

B. Nazwa „prawo konstytucyjne”, stosowana na oznaczenie zespołu norm prawnych dotyczących podstaw ustroju państwa i praw człowieka, jest przyjęta w większości państw europejskich (np. *constitutional law*, *droit constitutionnelle*, *diritto costituzionale*). Charakterystyczne, że nawet w Rosji używa się obecnie określenia „prawo konstytucyjne” zamiast „prawo państwowe” (tradycyjne dotąd dla tamtejszej doktryny). Przy „prawie państwowym”, któremu odpowiada *Öffentliches Recht*, pozostaje jednak nauka niemiecka. Przedmiot tego prawa, stosownie do nazwy, jest ujęty w szeroki sposób.

C. W Polsce i w Europie na oznaczenie prawa konstytucyjnego używano jeszcze innych nazw, a mianowicie „prawo państwowe” i „prawo polityczne”. Pod tymi nazwami krył się w istocie spór, o którym wspominałem wyżej, o zakres prawa konstytucyjnego oraz o charakter jego norm. Nazwę „prawo państwowe” stosowano w Polsce zarówno w okresie międzywojennym (1918–1939), jak i po II wojnie światowej. W Polsce międzywojennej kategorię „prawo państwowe” upowszechniał Z. Cybichowski. W okresie po II wojnie światowej terminem „prawo państwowe” posługiwali się m.in. K. Grzybowski, S. Rozmaryn i A. Burda. Autorzy ci przyjmowali, że prawo państwowe jest częścią prawa obowiązującego w państwie, która dotyczy podstaw ustroju politycznego i gospodarczego państwa. Przedmiot prawa państwowego *sensu stricto* był w istocie podobny do przedmiotu prawa konstytucyjnego, jakim posługujemy się obecnie. W znaczeniu szerokim pojęcie „prawo państwowe” oznaczało całość norm prawnych obowiązujących w danym państwie. Było więc tożsame z porządkiem prawnym. Pojęcie to było odpowiednie w zasadzie dla każdej gałęzi prawa, gdyż każda z nich była „państwowa”.

Nazwą historyczną na oznaczenie prawa konstytucyjnego jest także „prawo polityczne”. Nazwę tę wywodzą od podtytułu dzieła J.J. Rousseau *Umowa społeczna* (1762), który brzmiał: *Zasady prawa politycznego*. Używano jej w Europie w XIX w. i w pierwszej połowie XX w. W Polsce W. Komarnicki uważał ten termin za właściwy do analizy ustroju politycznego państwa, dlatego że miał wyrażać specyficzne właściwości norm konstytucji (ich nasycenie polityką). Przedmiotem prawa konstytucyjnego było określenie ustroju państwa. W istocie termin ten był powiązany z rozumieniem „polityki” jako całości wiedzy o państwie. Z. Cybichowski odrzucał z kolei termin „prawo polityczne”, gdyż utrudniał on odróżnienie prawa od polityki. Prawo to przede wszystkim „zespół przepisów”, zaś termin „prawo polityczne” sprawiał wrażenie, jakoby prawo miało szczególnie kontakt z polityką.

Terminy „prawo państwowe” i „prawo polityczne” na oznaczenie norm prawa konstytucyjnego z dzisiejszej perspektywy wydają się archaiczne. Przypominam je jednak dlatego, że, po pierwsze, ułatwiają wyjaśnienie, jak obecnie rozumiemy prawo konstytucyjne. Po drugie, polscy konstytucjonaliści, tak w okresie międzywojennym, jak i po II wojnie światowej, przeszli w istocie tę samą drogę w wytyczaniu granic prawa konstytucyjnego, tj. od jego wąskiego rozumienia (jako prawo konstytucji) do ujęcia prawa

konstytucyjnego jako przepisów określających podstawy ustroju państwa i praw człowieka. Po trzecie, widzimy, że spór o wąskie lub szerokie ujęcie prawa konstytucyjnego zarówno dotyczył przedmiotu tego prawa, jak i odbijał się w sporach o jego nazwy.

D. Jak określić miejsce prawa konstytucyjnego w systemie prawa? Nie jest to proste, gdyż charakter tego prawa się zmienia. Jeśli prawem konstytucyjnym są tylko przepisy dotyczące ustroju państwa, to w sposób dość naturalny wydaje się ono należeć do **prawa publicznego**. Znajduje się wówczas w prawie publicznym obok takich gałęzi jak prawo międzynarodowe, prawo administracyjne, prawo karne. Jeśli prawo konstytucyjne obejmuje także relację między państwem a człowiekiem i obywatelem, a tak jest w istocie, to zyskuje ono również pewien wymiar prywatności, co oznacza, że nie mieści się ściśle w przegródce „prawo publiczne”. Problem z dokładnym „zlokalizowaniem” prawa konstytucyjnego pokazuje ewolucję tego, co było kiedyś i co jest dzisiaj tym prawem. Wprawdzie jego środek ciężkości się nie przesunął, czyli dotyczy podstaw ustroju państwa, ale wielką rolę odgrywają w nim przepisy o prawach człowieka. Dalszą kwestią byłoby umiejscowienie prawa konstytucyjnego „wewnątrz” prawa publicznego. Jest to trudne, gdyż w niektórych sprawach materii prawa konstytucyjnego nakładają się na zagadnienia np. prawa administracyjnego, finansowego lub międzynarodowego. Na przykład jest tak w przypadku tematyki samorządu terytorialnego, finansów publicznych lub źródeł prawa narodów.

E. Z kolei w podziale prawa na **materialne** i **formalne** – prawo konstytucyjne należy do pierwszej grupy. Podział ten w przypadku prawa konstytucyjnego staje się także dość względny, zwłaszcza rozwój praw człowieka i środków ich ochrony osłabia kategorię tego rozdziału. Większość norm prawa konstytucyjnego ma charakter materialny – określa merytoryczną treść stosunków prawnych, czyli uprawnienia i obowiązki podmiotów prawa oraz ewentualne sankcje za ich przekroczenie. Niezależnie od tego faktu w prawie konstytucyjnym coraz większą rolę odgrywają procedury. Normy formalne (procesowe) określają tryb postępowania przed organami państwa, związany głównie z dochodzeniem praw człowieka określonych w prawie materialnym. Ilustracją tego może być prawo do sądu z art. 45 ust. 1 Konstytucji RP. Jest to prawo podmiotowe, materialne, służące każdemu, ale to określenie sposobu jego dochodzenia ma znaczenie dla jego realizacji, a następnie – dla gwarantowania innych praw podmiotowych służących człowiekowi.

Prawo konstytucyjne nigdy nie stanie się w pełni prawem proceduralnym. Nie możemy się bowiem obejść bez norm o charakterze materialnym. Na przykład w przypadku rozpatrywania skargi konstytucyjnej z art. 79 ust. 1 wzorcem kontroli mogą być tylko przepisy o randze prawa konstytucyjnego. Zarazem, jeśli nie było strony proceduralnej w prawie konstytucyjnym, to konstytucja zmieniałaby się w koncert życzeń.

1.2. Geneza i rozwój

Do wybuchu rewolucji demokratycznych we Francji i w Ameryce (w XVIII w.) prawo konstytucyjne było kształtowane przeważnie przez zwyczaj. Można rzec, że był to „okres przedkonstytucyjny” w prawie konstytucyjnym. Dokumenty ustrojowe nadawane przez władców spisywano często, ale nie miały one zapewnionej mocy powszechnie obowiązującej. Zwykle były to uroczyste ustępstwa monarchy na rzecz poddanych, czynione w imieniu własnym i następców. Tego typu rozumienie konstytucji jako prawa w dużej mierze opartego na zwyczaju i prawie zwyczajowym, w mniejszym stopniu na aktach pisanych, zachowała do dzisiaj Wielka Brytania.

A. Prawo konstytucyjne pojawiło się pod koniec XVIII w. we Francji i w Stanach Zjednoczonych. Wyodrębnianie tego prawa było związane z doktryną rewolucji francuskiej oraz z walką kolonii angielskich w Ameryce o niezależność, a ściślej – ze znaczeniem, jakie dla utrwalenia zwłaszcza praw człowieka i niepodległości Stanów Zjednoczonych miało przyjęcie spisanej konstytucji. W tym czasie tworzyły się podstawy fundamentalnych kategorii nowoczesnego ustroju politycznego. Twórcy Deklaracji Praw Człowieka i Obywatela z 1789 r. utożsamiali prawo konstytucyjne z prawem dotyczącym zapewnienia ludziom równości i wolności. Nie inaczej było z amerykańską Kartą Praw z 1791 r., zapewniającą ludziom wolność i utrwalającą niepodległość państwa. Już wówczas regulacja praw człowieka była integralną częścią konstytucji, a nie dodatkiem do niej.

B. Drugi okres w prawie konstytucyjnym, który miał największe znaczenie w jego formowaniu, był związany z realizacją haseł rewolucji demokratycznych, a zwłaszcza z uchwaleniem konstytucji. Chodziło o to, że naród, który stawał się suwerenem, powinien mieć zabezpieczone prawa w konstytucji mającej formę spisanej ustawy. Przekonanie o konieczności przyjęcia sztywnej konstytucji wynikało m.in. z przeświadczenia, że prawo spisane ma wyższą rangę aniżeli zwyczajowe. Ludzie widzieli w konstytucji – przyjętej przez ich przedstawicieli (ewentualnie przez naród sprawujący swoją władzę zwierzchnią) – zrealizowanie lub odnowienie umowy społecznej. Spisany dokument miał też większe znaczenie w upowszechnieniu wśród obywateli znajomości swych praw. Oświeceniowe konstytucje przyjęte pod koniec XVIII w. w większości upadały na początku XIX w. i były zastępowane przez konstytucje często nadawane przez panujących. Taki typ konstytucji narzucanych niejako „z góry” przez panującego nazywamy **oktrojowanymi**. Sam jednak dorobek oświeceniowego konstytucjonalizmu jako doktryny przetrwał. Zawdzięczamy mu wypracowanie wielu kategorii ustrojowych, którymi posługujemy się do dzisiaj (np. klasyczne rozumienie suwerenności narodu, trójpodziału władzy, systemu parlamentarnego).

C. Trzeci z etapów kształtowania się prawa konstytucyjnego przypada na lata po II wojnie światowej. Cechami konstytucjonalizmu tego okresu były rozwój praw człowieka oraz wprowadzenie konstytucji w obrót prawny. Prawo konstytucyjne uzyskało

oblicze „prawa orzeczniczego”, tj. takiego, o którego kształcie współdecydują sądy i trybunały. Wiązało się to z powstaniem sądownictwa konstytucyjnego (sądowej kontroli zgodności prawa z konstytucją). W sytuacji gdy konstytucja określała prawa jakiegoś podmiotu, ich poszanowanie sankcjonowało orzecznictwo sądowe, nie zaś tylko układ sił między instytucjami państwowymi. Takie zabezpieczenie praw było skuteczniejsze niż gwarancje polityczne. Orzecznictwo sądów i trybunałów czyniło z konstytucji akt żywy – funkcjonujący w obrocie prawnym. Konstytucja była poddawana interpretacji w praktycznym życiu, podczas gdy w prawie oświeceniowym konstytucja była aktem nietykalnym. W oświeceniowym prawie konstytucyjnym organy, które odwoływały się do konstytucji, nie miały ambicji jej stosowania, tak jak to rozumiemy współcześnie.

Z kolei na przełomie lat 80. i 90. ubiegłego wieku istotny był w Europie Wschodniej upadek prawa konstytucyjnego państw realnego socjalizmu. „Konstytucjonalizm socjalistyczny” powstał w okresie po II wojnie światowej i stanowił inne spojrzenie na konstytucję. Opierał się na nieznanym wcześniej założeniu, że konstytucje odzwierciedlają realny układ sił w państwie, a nie „abstrakcyjne stosunki prawne”. Wprowadzał zupełnie inne zasady ustroju niż w państwach demokratycznych. Doktryna ta chętnie wykorzystywała podział F. Lassalle’a na **konstytucje rzeczywiste** (dokładnie odzwierciedlające układ sił politycznych w państwie) i na **konstytucje fikcyjne** (nieprzystające do sytuacji społecznej i politycznej), które dyskwalifikowała jako niedemokratyczne. Tymczasem to konstytucje państw realnego socjalizmu dość szybko okazały się właśnie „fikcyjne”. Na przykład realny ustrój PRL (1952–1989) był inny, aniżeli określała to konstytucja z 1952 r. Nawet wówczas gdy powstało sądownictwo konstytucyjne w Polsce (tj. po 1985 r.), o konstytucyjności prawa decydowało biuro polityczne partii, a nie Trybunał Konstytucyjny. Pojęcie „konstytucjonalizmu socjalistycznego” psuło konstytucjonalizm. Konstytucjonalizm zakłada bowiem nadrzędność konstytucji w systemie prawa.

Państwa realnego socjalizmu, w wyniku głębokich zmian z lat 1989–1990, powróciły do tradycyjnych rozwiązań demokratycznych. Fakt ten pokazuje, że nie udało się zbudować trwałej myśli ustrojowej poza konstytucjonalizmem demokratycznym. Prawo konstytucyjne socjalizmu, z dzisiejszej perspektywy, jest tylko epizodem.

D. Pierwsze dekady XXI w. w Polsce i w Europie wydają się wskazywać, że prawo konstytucyjne do swego funkcjonowania wymaga dobrej gleby w postaci demokracji i państwa narodowego, ukształtowanego jako państwo prawa. Początkowo, na tle Traktatu konstytucyjnego UE z 2004 r. (który nie wszedł w życie), w doktrynie przewinęła się myśl o „malejącym znaczeniu” konstytucji narodowych. Tymczasem traktat ten nie wszedł w życie, a koegzystencja ponadnarodowych porządków prawnych z prawem konstytucyjnym zaczęła być niezwykle ważna. Jest ona przedmiotem badań europeistów i konstytucjonalistów. Okazuje się, że ogromne znaczenie dla rozwoju prawa konstytucyjnego ma Unia Europejska. W pewnym napięciu, jakie istnieje między organizacjami międzynarodowymi a państwami członkowskimi, widać rodzaj

Podręcznik w przejrzysty sposób przedstawia zagadnienia prawa konstytucyjnego w Polsce. Nowością w 11. wydaniu jest rozszerzony wykład na temat podstaw konstytucji, jej obowiązywania i stosowania. Najważniejsze kwestie prawa konstytucyjnego są uzupełnione o analizę zmian legislacyjnych, które zaszły w latach 2020–2022. Wskazano m.in. zmiany:

- w zakresie ustroju sądów i statusu sędziów, w tym najnowszego orzecznictwa sądów międzynarodowych dotyczącego sądów i sędziów;
- w obszarze prawa parlamentarnego;
- dotyczące organizacji i działania Rady Ministrów i administracji rządowej.

Książka zawiera pytania do omawianych zagadnień, a także odpowiedzi na nie. Materiał wzbogacają liczne tabele, które – wraz z pytaniami i odpowiedziami – porządkują wiedzę i ułatwiają jej przyswojenie.

Publikacja prezentuje współczesny stan konstytucjonalizmu w Polsce i na świecie. Po raz pierwszy zwraca się uwagę na znaczenie tzw. konstytucjonalizmu cyfrowego (*digital constitutionalism*). Autor wyjaśnia kwestie stosowania bezpośredniego Konstytucji RP oraz tzw. horyzontalnego działania określonych przepisów tego aktu. Zwraca uwagę na rozwój tzw. nieliberalnego konstytucjonalizmu i jego znaczenie dla kształtu instytucji prawnych.

Podręcznik jest przeznaczony dla studentów wydziałów prawa i administracji, wydziałów politologii, osób studiujących bezpieczeństwo narodowe oraz dla wszystkich tych, którzy interesują się prawem konstytucyjnym.

Mirostaw Granat – profesor doktor habilitowany nauk prawnych; sędzia Trybunału Konstytucyjnego (2007–2016) w stanie spoczynku. Interesuje się zasadami Konstytucji RP, sądową kontrolą konstytucyjności prawa, teorią prawa konstytucyjnego; autor publikacji naukowych wydawanych zarówno w kraju, jak i za granicą. Współpracuje z ramienia Komisji Weneckiej z Sądem Konstytucyjnym Ukrainy w zakresie implementacji skargi konstytucyjnej.

LEXOTEKA
więcej niż podręcznik

Poszukaj pozostałych podręczników
dostępnych online

www.lexoteka.pl

Kup e-book i czytaj
w aplikacji Smarteca

ZAMÓWIENIA:

INFOLINIA: 801 04 45 45

ZAMOWIENIA@WOLTERSKLUWER.PL

WWW.PROFINFO.PL

CENA 79 ZŁ (W TYM 5% VAT)